Sosiaali- ja terveysministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain 22 §:n muuttamisesta (HE 171/2024 vp)

Vastine

Lakiehdotuksen pääasiallisista vaikutuksista

- Esityksellä pyritään vahvistamaan julkisten sosiaali- ja terveyspalveluiden toimintaedellytyksiä tilanteessa, jossa yksityisellä palvelutuotannolla kyetään riittävästi ja asianmukaisesti vastaamaan väestön tarpeisiin.
- Ajokorttia varten annettavalla lääkärinlausunnolla ei ole suoraa yhteyttä terveyden ylläpitoon, sairauksien hoitoon tai kuntoutukseen. Ajokorttilausunnoista säädetään ajokorttilaissa, jonka tarkoitus on lain 1 §:n mukaan liikenteen turvallisuuden ylläpitäminen ja lisääminen.
- Hyvinvointialueet voisivat edelleen ottaa hoitaakseen perusterveydenhuollossa ajokorttitarkastuksia ja antaa ajokorttilausuntoja, mutta tähän ei olisi velvollisuutta. Hyvinvointialueet voisivat siten esimerkiksi pitkäaikaissairauteen liittyvän käynnin yhteydessä antaa ajokorttilausunnon.
- Muutoksen vaikutusta lausuntojen laatuun ja ajoturvallisuuteen vähentää se, että yksityiset palveluntuottajat laativat tällä hetkellä noin puolet ajokorttilausunnoista. Laillistetun lääkärin virheelliseen toimintaan voidaan puuttua riippumatta siitä, työskenteleekö lääkäri yksityisessä vai julkisessa terveydenhuollossa.

Ajokorttitarkastusten yhdenvertainen saatavuus eri puolilla maata

- Kuntia, joissa neljällä suurimpiin kuuluvalla yksityisellä palveluntuottajalla oli tarjolla ajokorttitarkastuksia ja – lausuntoja oli kaikkiaan 121, ja toimipisteitä noin 200 (tammikuu 2025).
  - 30 maaseutumaisessa kunnassa, 40 taajaan asutussa kunnassa ja 51 kaupunkimaisessa kunnassa, joissa usein useita toimipisteitä. Lisäksi tarjontaa on pienemmillä palveluntuottajilla.
- Alueittain ajokorttilausuntojen tarjonta vaihtelee.
  - Pohjois- ja Itä-Suomessa ajokorttilausuntoja tarjoavia toimipisteitä harvakseltaan.
  - Kuitenkin esimerkiksi Kainuun hyvinvointialueella tarjontaa on kaikissa kunnissa yhtä lukuun ottamatta.
  - Tarjontaa löytyy taajamista ja kaupungeista, joihin asiointi muutenkin suuntautuu.
  - Ajokortin uusinta ei lähtökohtaisesti tule yllättäen ja lääkärinlausunto on voimassa kuusi kuukautta.
- Tieto koottiin hyvinvointialueittain kuntakoon ja –tyypin mukaan tiedostoon, jonka avulla yhdenvertaisuuden tilannetta voidaan seurata vuosittain.

Perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välinen rajaus

- Lakiehdotus koskee perusterveydenhuoltoa ja siten terveyskeskuksen yleislääketieteen toiminnoissa tehtyjä ajokorttitarkastuksia riippumatta siitä, tekeekö niitä yleislääkäri tai jonkin alan erikoislääkäri.
- Lakiehdotus ei puolestaan koske sellaista muun kuin yleislääketieteen alan erikoissairaanhoitoa, joka toteutetaan erikoissairaanhoitona perusterveydenhuollon yhteydessä esimerkiksi konsultoivien erikoislääkärien toimesta tai erikoissairaanhoidon sairaaloissa tai poliklinikoilla.
- Erikoissairaanhoitoa koskeva velvollisuus tehdä ajokorttitarkastuksia ja antaa ajokorttilausuntoja säilyisi entisellään.

Ajokorttilausunnot opiskeluterveydenhuollossa

- Sosiaali- ja terveysministeriö ehdottaa, että lakiehdotusta täydennettäisiin siten, että hyvinvointialue vastaisi jatkossakin opetuksen tai koulutuksen edellyttämien ajokorttilausuntojen antamisesta.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaan opiskelijalla on oikeus saada maksutta sellainen opiskeluhuolto, jota opetukseen tai koulutukseen osallistuminen edellyttää.
- Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että hallituksen esityksen taloudellisten vaikutusten arviointia ei ole tästä johtuen tarpeen tarkentaa ottaen huomioon lakiehdotuksen taloudellisten vaikutusten arviointiin liittyvän epävarmuuden ja opetuksen tai koulutuksen edellyttämien ajokorttilausuntojen suhteellisen pienen osuuden hyvinvointialueen perusterveydenhuollossa laadittavien ajokorttilausuntojen arvioidusta kokonaismäärästä. Hyvinvointialueet ovat myös sosiaali- ja terveysministeriön käsityksen mukaan laskuttaneet ainakin joiltain osin oppilaitoksia ajokorttilausunnoista.

Muita huomioita

- Esitys on osa laajempaa kokonaisuutta, jossa tarkastellaan lakisääteisten todistusten ja lausuntojen laatimiseen käytettävän työajan vähentämisen mahdollisuuksia.
- Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut työryhmän, jonka tehtävänä on tehdä ehdotukset sosiaali- ja terveydenhuollossa laadittavien todistusten ja lausuntojen määrän ja niihin liittyvän työvoimatarpeen vähentämiseksi. Työryhmän toimikausi jatkuu 31.3.2025 asti.
- Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että muutoksen vaikutuksia erityisesti yhdenvertaisuuteen sekä lausuntojen ja todistusten alueelliseen ja tosiasialliseen saatavuuteen on asianmukaista seurata ja tarvittaessa arvioida lisäsääntelyn tarvetta.
- Sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että vaikutusten seurantaa olisi keskeistä tehdä myös liikenne- ja viestintäministeriön hallinnonalalla, erityisesti osana ajo-oikeuksien myöntämisen menettelyä.